

MSc Немања Лакић,

Департман за географију туризам и хотелијерство, Природно математички факултет,
Универзитет у Новом Саду

др Татјана Пивац,

Департман за географију туризам и хотелијерство, Природно математички факултет,
Универзитет у Новом Саду

др Снежана Бесермењи,

Департман за географију туризам и хотелијерство, Природно математички факултет,
Универзитет у Новом Саду

MSc Јована Бајкановић,

Департман за географију туризам и хотелијерство, Природно математички факултет,
Универзитет у Новом Саду

Ивица Јуришин,

Техничка школа са домом ученика Апатин

DOI: 10.5937/turpos0-49175

UDK: 316.644:[338.48-52:796.61(497.113)“2023”

СТАВОВИ ЛОКАЛНОГ СТАНОВНИШТВА О РАЗВОЈУ ЦИКЛОТУРИЗМА – СТУДИЈА СЛУЧАЈА ЗАПАДНОБАЧКИ ОКРУГ

ATTITUDES OF THE LOCAL POPULATION ON THE DEVELOPMENT OF CYCLING TOURISM A CASE STUDY OF THE WEST BACKA DISTRICT

***Анстракт:** Циклотуризам односно бициклически туризам, последњих година доживљава изузетан успон, у Европи, као и код нас. У складу са жељама, потребама и навикама савременог туристе који жели нову врсту одмора едукативан, авантуристички и физички активан, и који своје упориште добија у развоју овог облика селективног туризма. Савремени туриста своје слободно време (одмор) проводи активно, односно покушава да се прилагоди животу локалног становништва, где спознаје аутентичности туристичке дестинације. Задатак истраживања је испитати циклотуристичке ресурсе Западнобачког округа као и указати на потенцијалне недостатке у циљу могућности даљег развоја овакве врсте туризма као посебног облика туристичке понуде. За потребе рада коришћен је упитник на основу ког се дошло до закључка да спороведени пројекат „Amazon of Europe*

***Abstract:** Cyclotourism, i.e. bicycle tourism, has experienced an extraordinary rise in recent years, in Europe, as well as in our country. In accordance with the wishes, needs and habits of the modern tourist who wants a new type of educational, adventurous and physically active holiday, and which finds its foothold in the development of this form of selective tourism. The modern tourist spends his free time (vacation) actively, that is, he tries to adapt to the life of the local population, where he learns the authenticity of the tourist destination. The task of the research is to examine the cycle tourism resources of West Backa district as well as to point out potential shortcomings in order to further develop this type of tourism as a special form of tourist offer. For the purposes of the work, a questionnaire was used, on the basis of which the conclusion was reached that the ongoing project „Amazon of Europe Bike Trail“ has insufficiently improved the*

Bike Trail“ је у недовољној мери унапреду постојеће циклотуристичке ресурсе као и циклоинфраструктуру овог краја.

Кључне речи: *циклотуризам, бициклизам, туристичка дестинација, Западнобачки округ*

existing cycle tourism resources as well as the cycle infrastructure of this region.

Key words: *cycle tourism, cycling, tourist destination, West Backa district*

Увод

Циклотуризам се често везује уз појмове као што су авантуристички туризам, спорторекреативни туризам, туризам „посебног интереса“, туризам природе, сеоски туризам, одрживи туризам и слично. Циклотуризам се односи на путовања бициклом између одређених места у сврху забаве, односно разоноде где је бициклизам саставни део туристичког искуства. Основна мотивација циклотуриста јесте релаксација, провођење слободног времена у природи и одржавање здравог начина живота (Poljićak et al., 2021). Бициклизам је, у многим контекстима и околностима, изузетно ефикасан, јефтин, брз и поуздан начин транспорта (Möller et al., 2020) и захтева мало простора или улагања у смислу набавке и рада (Oosterhuis, 2016). Поред тога, бициклизам глобално представља могућности за приступачан и одржив транспорт, промовишући здрав начин живота (Cooper and Leahy, 2017; European Cyclists' Federation, 2022; Nanayakkara et al., 2022).

Осећај слободе повезан са активностима на отвореном и контактом са природом, у контексту спорта, рекреације и туризма, може се доживети кроз више облика изражавања (Silva et al., 2021). Један од најатрактивнијих у садашњим временима, како на међународном тако и на националном нивоу, јесте коришћење бицикла, у различитим облицима бициклизма, брдског бициклизма, друмског бициклизма. Vlogger и Demetz (2011), истакли су постојање племена бициклистичког туризма, а извештаји Удружења трговца авантуристичким путовањима (АТТА, 2020, стр. 62) пружају доказе о расту и репутацији бициклизма као рекреативног и

туристичког производа. Релевантност бициклизма у европском контексту истичу и Probstl-Haider et al., (2017).

Многе земље промовишу своју културу као туристичко средство за стварање прихода за развој и побољшање квалитета живота својих људи (Bakogiannis et al., 2019). Они покушавају да креирају културне руте како би интерпретирали значај културних места (Topler, 2019). Према Европском савету, програм културних рута има за циљ да покаже различитости културног наслеђа у европским земљама као и да представи најчешће видове путовања у Европи. Бициклистичке руте играју кључну улогу у сектору туризма. Многи актери у туризму подстичу своје дестинације нудећи бициклистичке туре за туристе забринуте за животну средину и здравље (Schlemmer et al., 2019). Штавише, бициклистичка рута је облик искуства који премошћује просторно-временски јаз између материјалног наслеђа (споменици и знаменитости) и нематеријалних димензија (симбола и значења) (Schlemmer et al., 2019).

Преглед радова о бициклистичком туризму је показао да нема много студија које наводе ефекте компоненти управљања бициклистичким рутама, као што су закон, економија, друштвена анализа и анализа медијације, користећи карактеристике руте. Туристичке цикло стазе могу допринети прекограничној интеграцији (Stoffelen, 2018). Већина истраживања концептуализује бициклизам у квантитативним методама и фокусира се на налазе из понашања на путовању, планирања превоза и здравствене науке које испитују детерминанте бициклистичких рута (Liu et al., 2021).

Тренутна ситуација бицикличког туризма у Србији је у повоју, са тенденцијом унапређења циклорута и циклоинфраструктуре. Западнобачки округ као округ погодује са обиљем природних и антропогених ресурса за развој који би значајно допринео проширењу туристичке понуде са аспекта равномернијег коришћења постојећих капацитета, продужења туристичке сезоне и експоненцијалног раста прихода циклотуризма и туризма уопштено.

Бициклички туризам као покретач развоја територије

Међународна и национална искуства показују да територије које се одлуче да се представе са бициклизмом доживљавају значајан пораст туристичких токова. Позивајући се на Италију, Италијански конзорцијум бицикличких хотела бележи податке, у сезони 2012. године, милион ипо бицикличких присуства на националној територији, од чега су 80% странци (Lumsdon, 1996; Lumsdon, 2000; Nocifera, 2011). Бициклизам позитивно доприноси националној економији и исплатива је инвестиција (Kasemsap, 2018). Може да помогне у смањењу загађења ваздуха, отварању радних места, уштеди новца послодавцима, побољшању продуктивности, имплементацији новца у привреду путем трговине бициклима, јачању виталности градских центара, додавању вредности четвртима и заједницама и ефикасној испоруци робе (We are cycling UK, 2016). Територије погодне за бициклизам такође показују значајан пораст запослености. Са ове тачке гледишта, бициклизам утиче на развој области кроз које се пролази, чак и оне које су маргиналне за масовну миграцију туриста, са очигледним позитивним ефектима на економију подручја (хотели, ресторани, викендице, кампови, итд.) и подстиче локалну туристичку пословну иницијативу. Бициклички туризам је еколошки прихватљив начин за истраживање дестинације и заштиту животне средине и економског раста (Bakogiannis

et al., 2020). Економски раст је последица жеље посетилаца да поново посете и конзумирају локална пића, храну, смештај и купе сувенире. Ово доноси приход и корист локалној привреди (Du et al., 2016; Ruangwannasak et al., 2021).

Карактеристике цикло рута

Слободно речено бициклизам се обавља ради задовољства и општег вежбања. Стога је важно то схватити приликом креирања нове инфраструктуре за бициклизам (Vedel et al., 2017). Одлике бицикличке руте односе се на бицикличке објекте, површину пута, саобраћај и топографију, за које се очекује да ће се мењати дуж линије руте од старта до одредишта (Sekmis, 2017). Руте за дужа бицикличка путовања (*Long distance cycle routes*) представљају тако дизајниране руте које подстичу циклотуристе да више дана путују између градова и места у оквиру једне земље, као и кроз различите земље. Обично су дужине преко 100 km, али их има и од 500 km. Ове руте имају посебну сигнализацију и водиче. Брендирани су, имају одређену тему и промовисане су на различитим тржиштима. Дневна бицикличка путовања (*Cycle day trips*) су возње бициклом у слободно време или у рекреативне сврхе од куће или од места у ком се проводи годишњи одмор и подразумевају дневне екскурзије бициклом.

По степену важности коју возња бициклом има у току путовања разликујемо: пасиониране бициклисте – они којима је бициклизам главна активност у току путовања, а такође и главни облик транспорта. Они углавном прате главне руте (нпр. Еуровело 6), имају дневну планирану километражу коју треба да пређу, сврха њиховог путовања је савладавање одређене трасе за одређено време и стигну да обиђу свега неколико локалних туристичких атрактивности.

Такође разликујемо и туристе који се баве бициклизмом као једном од активности у току одмора. Они користе алтернативне, циркуларне и локалне руте, које

су углавном удаљене од друмског саобраћаја. Вожња је опуштена, обилазе се културно-историјске знаменитости, лепоте природе (флора и фауна), уживају у локалној гастрономској понуди и сл. (Bloy, 2001).

Према извештају Удружења авантуристичких путовања (2017) о тржишту авантуристичког туризма, профил туриста се мења од трагача за „адреналином“ (нпр. ризик; узбуђење) до интроспективнијег карактера који се ослања на учење, боравак у природи и личну трансформацију као нове мотиваторе. Неке студије показују да су главне мотивације за бициклически туризам повезане са здрављем, авантуром, уживањем у дестинацијама или удаљеношћу од гужве, уживањем у природи и опуштањем од свакодневног живота (Bloy, 2001; European Parliament, 2012).

Поред тога, присуство локалних, националних и међународних бициклических мрежа, активности њихових заједница, бициклическе трке, фестивали, активности и њихов долазак до људи захваљујући друштвеним медијима допринели су повећању броја бициклических туриста на међународним путовањима (Duran et al., 2018). Такође откривено је да су сензорне и физиолошке мотивације, као што су атрактивност пејзажа, прикладност рута, временска прогноза и сигнализација, и оне везане за осећај власништва јасно разликују туристе који проводе више од три дана на дестинацији од осталих (Duran et al., 2018). Вакogiannis et al. (2020) истраживали су мотиваторе за бициклически туризам у Грчкој и пронашли четири главне категорије: карактеристике путне мреже, физичко окружење, друштвено окружење и изграђено окружење. Њихови резултати су показали да на атрактивност трасе углавном утичу карактеристике путне мреже. Карактеристике природног окружења су на другом месту, али само половина у поређењу са путном мрежом. Развојем путне мреже, постављањем информативних табли под-

стакао се развој бициклическог туризма у Грчкој, чиме су се побољшали услови безбедности бициклиста на путевима. Означавање безбедних и приступачних бициклических стаза са добрим условима површине путева, изградња наменске бициклическе инфраструктуре где бициклическе стазе прате главне путеве или уске путеве где се бициклисти осећају безбедно, информације дуж руте о интересантним местима и одржавање бициклических стаза, јесу политике које могу да подстакну бициклически туризам.

Студија Mundeta et al. (2022) фокусирана на случај Ђироне (Шпанија) идентификовала је, између осталих варијабли, главне мотиве бициклиста и најважније услове и факторе који се односе на бициклическу руту. Помињани фактори су стање путева, клима, природа и пејзаж, гастрономија и квалитет локалних ресторана, док су присуство специфичних услуга за бициклически туризам и цене били мање важни фактори. Везаност појединаца за одређени бициклически догађај и његове карактеристике такође може имати директну везу са њиховом намером да учествују, јер према Kulczysk и Halpenny (2014), појединци траже догађаје који не само да испуњавају основне захтеве већ су и повољни за постизање њихових оптималних циљева.

Значај системске политике за развој бициклизма

Евидентно је да се територија која се одлучи да се представи бицикличесима мора посветити „производу“ који је атрактиван, уз низ интервенција. У том смислу, маркетинг игра централну улогу у стратегији, где може да олакша изградњу територијалне понуде способне да испуни очекивања субјеката које интерес територије привуче, у зависности од модела одрживог развоја који следи (Cushing, 1999; Weston et al., 2012), тачније артикулисана разрада маркетиншке стратегије која има за циљ развој бициклизма у погледу развоја области укључује неколико важних

корака који дефинишу мешавину структуралних карактеристика и услуга које се нуде у овој области:

- утврђивање одговарајућег система подстицаја за постојеће и потенцијалне кориснике услуга и објеката које нуди област;
- идентификацију ефикасних метода дистрибуције услуга и производа на територији
- промовисање имиџа подручја, тако да ће корисници уочити суштинску вредност (Di Marcello, 2016).

Дугорочна оријентација је повезана са чињеницом да интервенције на већини фактора који карактеришу територијал-

ну понуду захтевају период од најмање средњег рока, овај аспект наглашава важност јавно-приватног партнерства (Hunter Cycling Network, 2005).

Горенаведена разматрања показују да је развој бициклизма повезан са присуством и/или изградњом низа елемената који би се могли дефинисати као „фацилитатори“ од којих су неки својствени територији (као што су природни ресурси), други ефекти територијалних политика. Табела 1, иако са освртом на специфично регионално искуство је, у доброј апроксимацији, скуп фактора који олакшавају развој бициклизма у датом географском подручју.

Табела 1: Фактори који олакшавају кретање циклотуриста

АТРАКЦИЈЕ	Изграђене атракције	- градови - ресторани - историјске знаменитости - смештаји
	Природне атракције	- шуме - језера - реке
ИНФОРМАЦИЈЕ	Штампана и електронска копија треба да садржи информације о смештају, локацији тоалети, продавнице и складиште бицикала, опис терена, оцењивање и површина стаза, кључне атракције	
РУТЕ	Разноликост дужина	- Кружне или дневне руте на мирним путевима - Стазе за ноћење са разноврсним смештајем дуж руте - Дуже стазе за ноћење са смештајним објектима - Руте које повезују, географске локације, историјске и културне знаменитости - Путеви који повезују градове или села
ЈАВНИ ПРЕВОЗ	Потребан превоз бицикла	- возови - аутобуси - авиони
ТУРИСТИЧКЕ КОМПАНИЈЕ	Могу да обезбеде: обиласке са водичем, превоз опреме и пртљага, услуге подршке, укључујући организовање смештаја и оброка	
ИЗНАЈМЉИВАЊЕ БИЦИКАЛА	Требало би да буде доступно у близини промовисаних бициклических рута	
СМЕШТАЈ	Место за одлагање бицикла	Може се идентификовати и унапредити у потенцијални циклус туриста
СКЛАДИШТЕЊЕ И ПАРКИНГ ОБЈЕКТИ	Сигурно складиштење бицикли и опреме	- Кафићи и ресторани
	Сигуран ауто паркинг	- Места за смештај, укључујући кампове и хотеле

Извор: Hunter Cycling Network, Cycle Tourism in the Hunter Region, Report, Millers Point, 2005.

Будућа перспектива бициклическог туризма

Очекује се да ће будући тренд у туристичкој индустрији за наредних 75 година, који укључује године од 2020. до 2095. године, створити велике трансформације у циклотуризму. Прво, електрични бицикли и производи „зелене праксе“, на пример, производња електричне енергије, помоћи ће да се елиминише загађење ваздуха и проблеми загушења или климатских промена који негативно угрожавају светску животну средину. Данас се повећава употреба нових производа, на пример, е-скутери, као конкуренција бициклима. Другим речима, предвиђа се да ће коришћење бициклических тура бити главни елемент у очувању и заштити еколошких и друштвених питања (Bielinski et al., 2019; Han et al., 2019; Verbeek et al., 2011).

Друго, све већи развој урбаних градова пружиће прилику друштвима да повећају своје разумевање важности здравља и друштвених последица вожње бициклом, што подразумева увид да је бициклизам ефикасан алтернативни алат за будуће туристе да доживе авантуру и уроне у природу. Такође ће побољшати урбани напредак, који укључује инфраструктуру и објекте, а посебно будуће паметне градове (Roman & Roman, 2014). Будући да ће будућност технологије бити још интересантнија него што је сада, дизајн, руте и употреба будућег бициклизма биће побољшани како би одговорили на промене епохе.

Треће, одрживи развој туризма у потпуности и делимично ће усмерити туристе да практикују „зелени бицикл“ на различите начине, као што су групе или појединци, што ће донети велике користи њиховом здравственом стању и формирати слику будуће дестинације као еколошке дестинације (Han and Yoon, 2015; Gazzola et al., 2018; Bielinski et al., 2019). Поред тога, од будућих бициклиста се очекује да

пруже особне преференције/уживање док возе бицикл на основу пола или личног начина рада. О овим типовима намера и разликама у понашању раније су расправљали Kaplan et al. (2015).

О значају овог облика туризма и о његовом значају за регион говори пројекат Дунавски транснационални програм „Бициклически Амазон Европе“. Назив „Европски Амазон“ представља подручје три прекограничне реке, Муру, Драву и Дунав, и уведено је да би ојачало очување јединствених речних пејзажа. Иако на свету постоји један Амазон, Мура–Драва–Дунав је, буквално, упоредива са Амазоном. Назив се најбоље може разумети ако се ушће Дунава у Драву и Парк природе Копачки рит посматра из птичје перспективе. Поре тога, када сте у том подручју и на самој реци имате снажан осећај да сте у правој Амазонији. Име такође сугерише да ове две реке и њихове поплавне равнице представљају најразноврснија биолошка подручја у Европи. Идеја о бициклическој стази Европски Амазон је почела да се формира пре десет година с циљем повезивања очувања река са одрживим регионалним развојем који би донео и економске користи локалним заједницама Резервата биосфере Мура–Драва–Дунав у пет држава. Мрежа посвећених локалних и регионалних актера формирана је уз подршку међународних организација WWF, Euronatur, Revital и Trail Angels, а концепт бициклическе стазе је развијен у консултацијама током 2015. и 2016. Године 2018. током имплементације пројекта бициклическа рута „Европски Амазон“ започета је под вођством Искриве, Института за развој локалних потенцијала (Словенија), финансираног од стране „Interreg“ транснационалног програма Дунав. Сарадњом пет земаља, пројекат представља циљ прекограничне сарадње у корист природе и људи (<https://aobikettrail.com/sr/about-srb/>).

Слика 1: Бицикличичка карта Amazon of Europe Bike Traile – северна рута

Извор: <https://aoebikettrail.com/sr/home-srb/>

Методологија рада

Истраживање је обављено у периоду од 10.03.2023. до 04.04.2023. године на територији Западнобачког округа. Истраживања у оквиру овог рада су спроведена:

- методом анкетирања становништва путем упитника
- дескриптивном анализом података упитника

Анкетни лист је подељен у четири дела. Први део је везан за социо-демографске карактеристике испитаника. У другом делу испитаници су кроз понуђене одговоре одговарали на постављена питања како би се увидела перцепција општег здравственог рекреативног стања испитаника. У трећем делу испитаници су одговарали на питања везана за општу информисаност о циклотуризму на територији Западнобачког округа, његовим недостацима као и о могућности унапређења. У четвртвом делу уз помоћ Ликертове скале, испитаници су изнели своје ставове о циклотуризму одговарајући на тврдње уз понуђене одговоре: „апсолутно се не слажем“, „не слажем се“, „делимично се слажем“, „слажем се“ и „слажем се у потпуности“, и тиме су исказали своје ставове о циклотуризму Западнобачког округа.

За потребе формирања упитника одрађен је интервју са председником бицикличичког клуба Сомбора Робертом Мартоном, који је током интервјуа указао на потенцијалне недостатке развијености циклоинфраструктуре као и потреба циклотуриста. Анкетни упитник је направљен у Google forms-у. За анализу података коришћен је програм Google Sheets. Анкетирање је спроведено путем друштвених мрежа (Instagram, Facebook и Viber).

Резултати рада и дискусија

Социо-демографска анализа испитаника

У истраживању које је спроведено на подручју Западнобачког округа укупно је анкетирано 308 испитаника. У Табели 2 приказане су социодемографске карактеристике испитаника Западнобачког округа. Као што се из Табеле 2 може видети највећи број анкетираних чиниле су особе женског пола са уделом од 64,0% при чему је највећи удео испитаника био старости од 16 до 30 година са уделом од 39,3%. Укупан број анкетираних особа мушког пола је нешто мањи у односу на особе женског пола са уделом од 36,0% док је свега 5,2% испитаника старије од 60 година.

Табела 2: Социо-демографске карактеристике испитаника (N=308)

Пол (учешће %)	Мушкарци	Жене
		36.0
Старост испитаника	Године старости (мушкарци и жене)	Учешће (%)
	<16	4,9
	16–30	39,3
	30–45	25,6
	46-60	25
	>60	5,2

Извор: Истраживање аутора

Табела 3: Анализа места становања, брачног статуса као и нивоа образовања испитаника Западнобачког округа (N=308)

Место становања	Број одговора	Удео %	Брачни статус	Удео %	Ниво образовања					
					Општина	Основна школа %	Средња школа %	ОАС %	МАС %	ДАС %
Сомбор	97	31,49	удовац/ удовица	2,3	Сомбор	0,65	7,14	12,66	11,04	0
Апатин	118	38,32	ванбрачна заједница	8,1	Апатин	0,65	26,95	3,57	6,69	0,64
Кула	64	20,78	разведен/а	8,1	Кула	0	10,71	5,19	4,54	0,32
Оџаци	29	9,41	ожењен/ удата	34,4	Оџаци	0,65	3,89	3,24	1,62	0
			слободан/а	47,1						

*ОАС – основне академске студије, МАС – мастер академске студије, ДАС – докторске академске студије

Извор: Истраживање аутора

На основу табеларног приказа (Табела 3) долазимо до сазнања да највећи број испитаника 38,31% долази из Апатина, 31,49% испитаника је из Сомбора, 20,77% испитаника је из Општине Кула и 9,41% испитаника је из Општине Оџаци. Када је реч о брачном статусу испитаника Западнобачког округа долазимо до сазнања да је 47,1% слободан/слободна, 34,4% ожењен/удата, њих 8,1% живи у ванбрачној заједници, 8,1% је разведено, а 2,3% се изјаснило као удовац/удовица. Према добијеним резултатима, а на основу табеле 3 долазимо до закључка да је највећи број испитаника у односу на степен образовања према општинама завршио средњу школу од којих је

највише у Апатину 26,95% а најмањи удео који је завршио средњу школу је из Општине Оџаци 3,89%. Када је реч о основном академском образовању највећи број испитаника је академски образован 12,66% са пребивалиштем на територији Општине Сомбор, док је најмањи удео испитаника са академским образовањем у Општини Оџаци 3,25%. Мастер академске студије са највећим уделом од укупног броја испитаника 11,04% је са територије Општине Сомбор, док најмањи број испитаника 1,62% има пребивалиште у Општини Оџаци. Када је реч о докторским академским студијама највећи број испитаника са завршеним докторским студијама долази из Апатина 0,64%.

У погледу оцене физичког стања испитаника може се закључити да највећи број испитаника 37,01% процењује своје здравље као добро, док нешто мањи број испитаника 7,14% сматра да је опште стање њиховог физичког здравља испод просека. Свега 0,97% своје физичко здравље оцењује као лоше. Такође, када је реч о врсти бицикла које поседују испитаници, може се закључити да највећи број испитаника 59,09% поседује и користи градски бицикл, док када је реч о врсти бицикла на електрични погон свега 4,22% испитаника је одговорило да поседује овај бицикл где је претпоставка да се ради о житељима старије доби. Одређен број испитаника 13,63% није знао да одреди врсту бицикла који поседује. Из горе наведеног може се закључити да испитаници са подручја Западнобачког округа скоро свакодневно користе бицикл као превозно средство, с обзиром да се у овом крају Војводине негује култура и традиција вожње бицикла.

Када је реч о употреби бицикла као превозног средства приликом одабира туристичке дестинације долазимо до сазнања да највећи број испитаника Западнобачког округа 47,40% никада приликом одабира туристичке дестинације не ко-

ристи бицикл као превозно средство, док њих 20,78% користи бицикл као превозно средство једном или више од три пута годишње, што указује да су у питању ближе туристичке дестинације или пак да су чланови Сомборског бициклистичког клуба. Може се закључити да испитаници немају навику да приликом одабира туристичке дестинације користе бицикл као превозно средство.

На постављено питање: „Приликом одабира туристичке дестинације најчешће идете са?“ испитаници су имали понуђене одговоре „са партнером/ком; породицом; пријатељима и сам/а“. Анализом одговора долази се до сазнања да 50,65% испитаника на путовање бициклом би отишло са породицом. Док упоредном анализом из Табеле 4 долазимо до података да је највећи број испитаника одабрао бициклистичку руту која је удаљена највише два до три сата вожње од куће 43,18%. Када је реч о циклоруту са пријатељима или партнером 42,85% испитаника се изјаснило да би циклоруту обишло са пријатељима или партнером. Поредиши са добијеним резултатима из Табеле 4 може се закључити да би руту која је удаљена више од три сата вожње од куће 14,61% управо изабрала ова група испитаника.

Табела 4: *Анализа удаљености циклорута коју би испитаници одабрали*

Понуђени одговори	Број одговора	Удео %
<i>Рута која је удаљена највише сат времена од куће.</i>	120	38,96
<i>Рута која је удаљена два до три сата од куће.</i>	133	43,18
<i>Рута која је удаљена више од три сата вожње од куће</i>	45	14,61
<i>Не знам</i>	10	3,25
Средња вредност ($\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n}$)	77	
Стандардна девијација ($\sigma = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$)	59,155	

Извор: Истраживање аутора

У покушају сагледавања ситуације о туристичком кретању бициклом из једне земље у другу као и о броју туриста који на годишњем нивоу пређу граничне прелазе Богојево и Бездан као и земљу одакле долазе, неопходне информације о њиховом регистру на наведеним граничним прелазима, а уједно и у оквиру Дунавског транснационалног програма „Бициклички Амазон Европе“ упућено је Министарству унутрашњих послова Републике Србије. Аутори су се обратили са питањем: „Да ли се бележе подаци о броју туриста који на граничном прелазу Богојево и Бездан у нашу земљу улазе бициклом, уколико се бележе неопходне су информације о укупном броју таквих туриста за 2022. годину као и земља њиховог порекла?“

На постављено питање добијен је следећи одговор:

„Чланом 68. Закона о граничној контроли („Сл. гласник РС“ бр. 24/2018) прописано је да за потребе вршења граничне контроле гранична полиција води „Евиденцију о лицима и саобраћајним средствима на којима је извршена гранична провера“, да се на обраду података о личности у евиденцијама које води Министарство, односно гранична полиција, као и на садржину тих евиденција, ажурирање и брисање, рокове чувања и мере заштите података примењују одредбе закона којим се уређују

евиденције и обрада података у области унутрашњих послова. У складу са чланом 35. Закона о евиденцијама и обради података у области унутрашњих послова („Сл. гласник РС“, бр. 24/2018) који прописује евиденције у области граничне контроле, кретања и боравка странаца и азила, Министарство унутрашњих послова не води евиденцију о лицима која превозним средством (бициклом) улазе и бораве у Републици Србији у туристичке сврхе.“

Анализа опште информисаности и ставова испитаника о циклотуризму Западнобачког округа

Табела 5 представља информисаност житеља Западнобачког округа о термину и значењу циклотуризма. На основу анализе добијених података на постављено питање: „Да ли сте упознати са термином циклотуризам?“, 64% испитаника се изјаснило да је упознато са термином док је њих 36% одговорило да није упознат са тим термином. Даљом анализом упитника може се закључити да већински број анкетираних чак 45,45% испитаника није у потпуности сигурно шта означава термин циклотуризам што је директан одраз недовољног учешћа округа у популаризацији овог вида туризма и урађеног пројекта „Бициклички Европски Амазон“, као и подизање свести о његовом здравствено-културном аспекту.

Табела 5: Општа информисаност испитаника о циклотуризму

Питање	Да	Удео %	Не	Удео %
Да ли сте упознати са термином циклотуризам?	197	64,0	111	36,0
Да ли знате шта је циклотуризам и шта обухвата?	93	30,19	75	23,70
Средња вредност ($\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$)	145		93	
Стандардна девијација ($\sigma = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}$)	73,539		25,456	

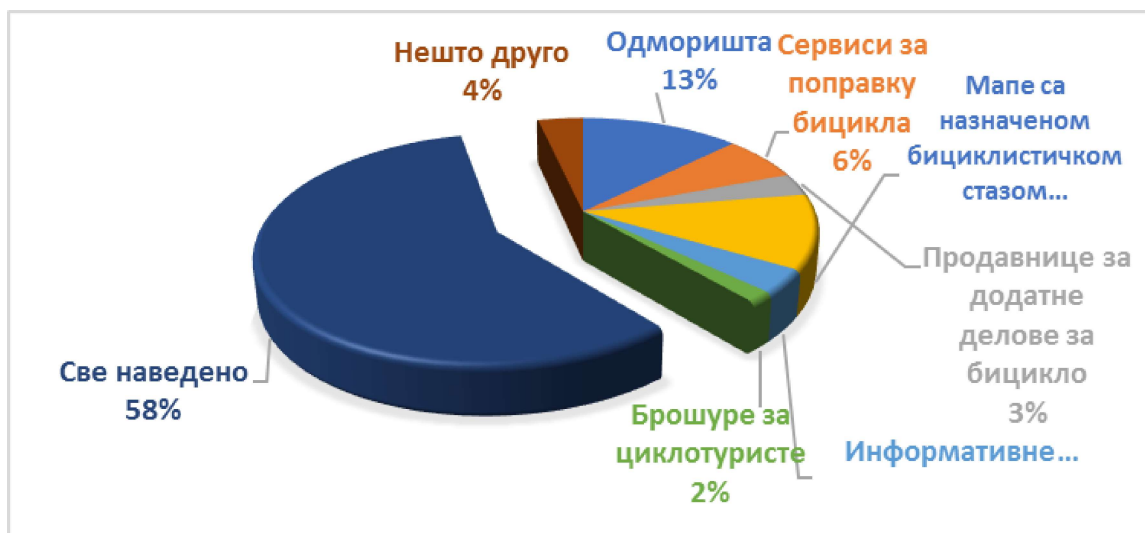
Извор: Истраживање аутора

Посматрајући потенцијале и развој циклотуризма на територији Западнобачког округа, већински део испитаника чак 51,63% сматра да овај округ има велики потенцијал за развој циклотуризма, док њих 24,35% није упознато са туристичким вредностима Западнобачког округа. Према добијеним резултатима може се закључити да Западнобачки округ поседује знатне природне потенцијале, али да локалне туристичке организације немају адекватну стратегију пропагандних активности како би валоризовали овај вид туризма на овој територији.

На основу одговора анкетираних испитаника Западнобачког округа на постављено питање: „На који начин се информисете о циклорутама?“, највећи број испитаника 51,29% се изјаснио да информације о циклорутама сазнаје преко интернета, док се 28,57% информисе од стране пријатеља, а свега 8,44% се информисе од стране Туристичке организације. Може се закључити да су житељи Западнобачког округа упознати са циклорутама, али и да најзначајније информације о рутама сазнају преко интернет страница, што указује да испитаници немају навике да одређене информације о туристичким местима/рутама траже од локалне туристичке организације.

С обзиром да је Западнобачки округ укључен у пројекат „Danube Transnational Programme Amazon of Euro Bike Trail“ анализом упитника долази се до сазнања да чак 48,4% испитаника нема сазнања о укључености округа у пројекат, док је 51,6% испитаника изјавило мишљење да је упознато са пројектом, а као разлог наводе информативне табле које су постављене у парковима. Такође, на постављено питање: „Приликом одабира циклоруте, да ли Вам је битна комплетно изграђена цикло инфраструктура?“ може се закључити да је за 59,1% испитаника битна комплетно изграђена цикло инфраструктура док се увидом на терену може утврдити да су руте означене, али недовољно инфраструктурно опремљене и поред учешћа и добијања финансијских средстава путем наведеног пројекта. На питање „Шта је разлог да се један циклотуриста заустави у Западнобачком округу?“, испитаници наводе културне и природне вредности као разлог потенцијалног заустављања 34,9%, док само 6,7% испитаника наводи гастрономске вредности краја, што указује на недовољну истраженост односно непрепознатљивости гастрономске културе и традиције овог поднебља.

Графикон 1: Ставови испитаника о могућностима унапређења циклотуризма

Извор: Истраживање аутора

На основу одговора испитаника Графикон 1 даје тачан увид у области унапређења и могућности унапређења циклоторизма Западнобачког округа. Анализом анкетних одговора житељи округа као могућ предлог издвајају повећан број брошура за циклотористе 1,6% испитаника, додатне информативне табле 3,6%, мапе са назначеним бицикличким стазама 11%, продавнице за додатне делове за бицикле 3,2%, сервиси за поправку бицикла 6,5%, од-

моришта 12,7%, док већински део испитаника 57,8% сматра да је у Западнобачком округу за унапређење неопходно додати све наведене показатеље, чиме истичу да су сви горенаведени сегменти од изузетне важности за развој овог облика туризма.

Из горенаведених података могу се извести јасне смернице туристичким организацијама о могућностима додатног унапређења развоја циклоторизма у датим општинама.

Табела 6: *Анализа буџета који су испитаници спремни да издвоје приликом одређене циклоруте*

Као циклоториста за одређену циклоруту издвојио/ла бих:						
Интервал	(сред. инт. - аритм.сп.) ³	(сред. инт. - аритм.сп.) ²	(сред. инт. - аритм.сп.) ¹	(сред. инт. - аритм.сп.) ⁰	(сред. инт. - аритм.сп.) ¹	(сред. инт. - аритм.сп.) ²
20€	12,5	15	145	1812,5	145	134,9943067
25-40 €	32,5	15	95	3087,5	240	70,24610527
40-55 €	47,5	15	38	1805	278	546,6849542
више од 60 €	67,5	15	0	0	278	1881,936753
Укупно			278	6705	Варијанса узорка	2633,862119
Циклоториста просечно издвоји				24,11870504	СД	51,32116638
Просек буџета поређаног у растућем низу је				Ме	24,05263158	
Просечни буџет који је већина испитаника спремна да издвоји за циклоруту је				Мо	16,15384615	

*СД – стандардна девијација узорка; *МО – моднијални интервал; МЕ – медијални интервал

Извор: Истраживање аутора

На основу анализе упитника и табеларног приказа у Табели 6 долази се до сазнања да би приликом одабира циклоруте становници овог округа у просеку издвојили 24,12 еура.

Сагледавајући резултате из Табеле 4 где се испитивала удаљеност циклоруте

на коју би испитаници кренули и издвојили своје време може се закључити да највећи број испитаника, њих 47,08% би за одређену циклоруту издвојио највише 20 еура и то за ону руту која је удаљена највише два до три сата од куће.

Анализа ставова испитаника о циклоторизму

Табела 7: Приказ ставова испитаника о циклоторизму Западнобачког округа

ТВРДЊА	1	2	3	4	5
1. Циклоторизам има важну улогу у нашем округу.	45	53	91	63	56
2. Западнобачки округ има добро развијену бициклическу инфраструктуру.	46	88	124	36	14
3. Пројектом „Amazon of Euro Bike Trail“ значајно се повећао број туриста у нашем округу.	37	55	109	68	39
4. Бициклически туризам додатно пружа приходе Западнобачком округу.	37	60	89	69	53
5. Западнобачки округ треба активно подржати и унапредити развој циклоторизма.	29	30	60	76	113
6. Бициклически се понашају неприкладно према околини, бацају смеће, праве буку, оштећују биљке, узнемиравају животиње.	94	96	63	25	30
7. У будућности бих желео да пружам услуге бициклическим туристима.	53	81	81	48	45
8. Пројекат „Amazon of Euro Bike Trail“ је додатно унапредио развој бициклическог туризма Западнобачког округа.	39	49	92	68	60
Средња вредност ($\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n}$)	47,5	64	88,625	56,625	51,25
Стандардна девијација ($\sigma = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$)	20,128	22,322	21,441	18,236	29,139

*1 – апсолутно се не слажем; 2 – не слажем се; 3 – делимично се слажем; 4 – слажем се; 5 – слажем се у потпуности

Извор: Истраживање аутора

У Табели 7 приказане су тврдње као и број одговора испитаника Западнобачког округа где су имали прилику да искажу своје ставове о развоју циклоторизма у њиховом округу. На основу анализе података може се закључити следеће:

- Највећи број испитаника се делимично слаже са изјавом да циклоторизам има важну улогу у Западнобачком округу, где се може закључити да је већински део испитаника прилично несигуран када је уопште реч о циклоторизму односно, стиче се утисак о недовољној упућености о потенцијалном развоју оваквог вида туризма у овом округу.
- Једна четвртина испитаника

се не слаже са тврдњом да Западнобачки округ има развијену циклоинфраструктуру, где смо се увидом у исту уверили о недостацима који су направљени приликом пројекта „Amazon of Euro Bike Trail“.

- Највећи број испитаника 35,39% се „делимично слаже“ са тврдњом да је пројекат „Amazon of Euro Bike Trail“ значајно повећао број туриста у нашем округу.
- Највећи број испитаника се „делимично слаже“ са изјавом да бициклически туризам додатно пружа приходе Западнобачком округу, док њих 39,61% сматра да би овај вид туризма додатно обезбедио

приходе овом округу и да га додатно треба подржати и унапредити његов развој.

- На основу тврдње број 6 и резултата које смо добили може се закључити да око 60% испитаника не сматра да се бициклисти понашају неприкладно према околини приликом циклоруте.
- На основу одговара на тврдњу број 7 и 8 може се закључити да 29% испитаника сматра да пројекат „Amazon of Euro Bike Trail“ није додатно унапредио развој бициклическог туризма у овом округу из разлога који се тичу недовољно развијене циклоинфраструктуре као и ангажовања локалних самоуправа о подизању свести о могућностима које нуди овај савремени тренд туризма, док је 57% мештана овог округа заинтересован да у будућности пружи неки вид помоћи бициклическим туристима.

Закључак

Циклотуризам као вид савременог тренда у туризму је у прогресивном расту с обзиром на стил, трендове и начин живота савременог човека пре свега се мисли на *healthy lifestyle* где је један од императива бити активан, а циклотуризам као део спортског туризма постаје све већи тренд како у Европи, тако и код нас.

Спроведено истраживање указује да подручје Западнобачког округа поседује значајан број културних и природних туристичких вредности које имају тенденцију да валоризују овај округ као потенцијал за развој циклотуризма. Пројектом „Amazon of Euro Bike Trail“ померене су границе када је уопштено реч о циклотуризму у овом округу, али недовољно разумевано од локалног становништва. Недовољном развијеношћу циклоинфраструктуре као и смештајних капацитета који би пружили неопходне услуге које би захтевали циклотуристи доводи до чињенице да је веома мали број циклотуриста који су заинтересовани да остану на

подручју Западнобачког округа где им је самим уласком на граничном прелазу Бездан рута кроз Западнобачки округ пролазног карактера.

Искоришћавање потенцијала који постоји на поменутој територији за развој бициклизма подразумева правилно управљање, организацију и активирање важних синергија са свим укљученим актерима укључујући и локално становништво у оквиру стратешког плана који покрива све интересе који су у питању за потенцијални развој овог вида туризма.

Лимитирајући фактори истраживања: Званична статистика односно Републички завод за статистику као и Министарство унутрашњих послова – погранична полиција не прати туристе по видовима туризма, као и по местима из којих долазе у одређене дестинације (општине), па се није могла увидети јасна слика о мотивима, броју прелазака циклотуриста на граничним прелазима (Богојево, Бездан) дужини боравка, односно задржавања на територији Републике Србије.

Препорука за даља истраживања – неопходно је утврдити на годишњем нивоу посећеност циклоруте „Amazon of Europe Bike Trail“ која пролази кроз Србију као и дужину боравка и место задржавања на територији Републике Србије, уједно неопходно је испитати најзначајније манифестације које окупљају циклотуристе и наводе их да прођу кроз Западнобачки округ.

Литература

Adventure Travel Trade Association. Adventure travel trends snapshot ATTA (2020), p. 62 Available online: https://ecf.com/system/files/The_State_of_National_Cycling_Strategies_2021_final_0.pdf (accessed on 2 March 2022).

Bakogiannis, E., Kyriakidis, C., Siti, M., & Floropoulou, E. (2019). Reconsidering sustainable mobility patterns in cultural route planning: Andreas Syngrou avenue, Greece. *Heritage*, 2(2), 1702–1723. <https://doi.org/10.3390/heritage2020104>

- Bakogiannis, E., Vlastos, T., Athanasopoulos, K., Vassi, A., Christodouloupoulou, G., Karolemeas, C., Tzika, E. (2020). Exploring motivators and deterrents of cycling tourism using qualitative social research methods and participative analytical hierarchy process (AHP). *Sustainability (Switzerland)*, 12(6), 1–15. <https://doi.org/10.3390/su12062418>
- Bielinski, T., Kwapisz, A. and Wazna, A. (2019), “Bike-sharing systems in Poland”, *Sustainability*, Vol. 11 No. 9, p. 2458
- Bloy D., (2001). *Pedalling Profit Understanding Cycle Tourist*, Sheffield Hallam University Centre
- C. Pforr, R. Dowling, M. Volgger (Eds.) (2011), *Consumer tribes in tourism*, Springer.
- World Tourism Organization. UNWTO Tourism Highlights, 10.18111/9789284419876 UNWTO
- Cekmis, A. (2017). Fuzzy modeling for route characteristic. *Procedia Computer Science*, 120, 112–119.
- Cooper, J.; Leahy, T. *Cycletopia in the sticks: Bicycle advocacy beyond the city limits*. *Mobilities* 2017, 12, 611–627.
4. European Cyclists’ Federation. *The State of National Cycling Strategies in Europe (2021)* (ecf.com).
- Di Marcello, R. (2016). *I turismi in bicicletta come strumento di sviluppo del territorio. Analisi e prospettive in Italia e in Europa*. Firenze: Homeless Book.
- Du, D., Lew, A. A., & Ng, P. T. (2016). Tourism and economic growth. *Journal of Travel Research*, 55 (4), 454–464.
- E. Bakogiannis, T. Vlastos, K. Athanasopoulos, A. Vassi, G. Christodouloupoulou, C. Karolemeas, Tsigdinos, C. Kyriakidis, M.S. Noutsou, M. Siti, T. Papagerasimou, Klironomou, I. Stroumpou, E. Tzika (2020). Exploring motivators and deterrents of cycling tourism using qualitative social research methods and participative analytical hierarchy process (AHP) *Sustainability*, 12 (6) p. 2418, [10.3390/su12062418](https://doi.org/10.3390/su12062418)
- E. Duran, F. Sevinc, S. Harman (2018), *Cycle tourism as an alternative way of tourism development in Çanakkale, Turkey* *Journal of Awareness*, 3 (4) pp. 2534, [10.26809/joa.2018445552](https://doi.org/10.26809/joa.2018445552)
- European Cyclists’ Federation. *Cyclists Love Trains* (ecf.com). Available online: https://ecf.com/system/files/Cyclists_love_trains_report.pdf
- European Parliament. Directorate general for internal policies policy department B: Structural and cohesion policies transport and tourism the European cycle route network Eurovelo (2012)
- G. Silva, A. Correia, S. Rachão, A. Nunes, E. Vieira, S. Santos, L. Soares, M. Fonseca, F.A. Ferreira, C.M. Veloso, P. Carrança, P.O. Fernanda. *A methodology for the identification and assessment of the conditions for the practice of outdoor and sport tourism-related activities: The case of northern Portugal*. *Sustainability*, 13 (2021), p. 7343, [10.3390/su13137343](https://doi.org/10.3390/su13137343)
- Gazzola, P., Pavione, E., Grechi, D. and Ossola, P. (2018), “Cycle tourism as a driver for the sustainable development of little-known or remote territories: the experience of the Apennine regions of Northern Italy”, *Sustainability*, Vol. 10 No. 6, p. 1863
- Han, H. and Yoon, H. (2015), “Hotel customers’ environmentally responsible behavioral intention: impact of key constructs on decision in green consumerism”, *International Journal of Hospitality Management*, Vol. 45, pp. 22-33.
- Han, H., Meng, B. and Kim, W. (2017), “Bike-traveling as a growing phenomenon: role of attributes, value, satisfaction, desire, and gender in developing loyalty”, *Tourism Management*, Vol. 59, pp. 91-103.
- Hunter Cycling Network. (2005). *Cycle Tourism in the Hunter Region*, Report. Millers Point.
- Kaplan, S., Manca, F., Nielsen, T.A.S. and Prato, C.G. (2015), “Intentions to use bike-sharing for holiday cycling: an application of the theory of planned behavior”, *Tourism Management*, Vol. 47, pp. 34-46.
- Kasemsap, K. (2018). The roles of information technology and knowledge management in project management metrics. *Global Business Expansion: Concepts, Methodologies, Tools, and Appl*, 41(3), 1191–1221.

<https://doi.org/10.4018/978-1-5225-5481-3.ch055>

Kulczycki, C., & Halpenny, E. A. (2014), "Sport cycling tourists' setting preferences, appraisals and attachments", *Journal of Sport & Tourism*, Vol.19, No.2, pp. 169-197.

L. Mundet, J. Marin, A. Figueroa. How to develop a road cycling tourism destination. Girona as a case study. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 39 (2022), Article 100566, [10.1016/j.jort.2022.100566](https://doi.org/10.1016/j.jort.2022.100566)

Liu, G., Krishnamurthy, S., & van Wesemael, P. (2021). Conceptualizing cycling experience in urban design research: A systematic literature review. *Applied Mobilities*, 6(1), 92–108.

Lumsdon, L. (1996). *Cycle Tourism in Britain*. Insights, March, 27-32.

Lumsdon, L. (2000). Transport and Tourism: Cycle Tourism – A Model for Sustainable Development? *Journal of Sustainable Tourism* Volume, 8(5), 361-377.

Möller, H.; Haigh, F.; Hayek, R.; Veerman, L. (2020). What Is the Best Practice Method for Quantifying the Health and Economic Benefits of Active Transport? *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17, 6186

Nanayakkara, P.K.; Langenheim, N.; Moser, I.; White, M. (2022). Do Safe Bike Lanes Really Slow Down Cars? A Simulation-Based Approach to Investigate the Effect of Retrofitting Safe Cycling Lanes on Vehicular Traffic. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 19, 3818.

Nocifora, E. (Ed.) (2011). *Territori lenti e turismo di qualità. Prospettive innovative per lo sviluppo di un turismo sostenibile*. Milano: Franco Angeli.

Oosterhuis, H. (2016). Cycling, modernity and national culture. *Social History*, 41(3), 233–248.

Poljičak, A.M., Šego, D. and Periša, T., (2021): Analysis of Cycling Tourism: Case-Study Croatia. *International Journal for Traffic and Transport Engineering*, 11(3), str.454., [Internet], dostupno na:

https://www.academia.edu/49355182/Analysis_of_cycling_tourism_Case_study_Croatia

Pratte, J. (2006), "Bicycle tourism: on the trail to economic development", *Prairie Perspectives: Geographical Essays*, Vol. 9 No. 1, pp. 62-84

Roman, M. and Roman, M. (2014), "Bicycle transport as an opportunity to develop urban tourism—Warsaw example", *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Vol. 151, pp. 295-301.

Ruangwannasak, K., Sukkul, S., Suriya, A., & Dupandung, K. (2021). Meaning relationship between the original Ban Chiang pottery pattern stamps and modern auspicious patterns. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 42(2), 439–446. <https://doi.org/10.34044/j.kjss.2021.42.2.35>

Schlemmer, P.; Blank, C.; Bursa, B.; Mailer, M.; Schnitzer, M. Does Health-Oriented Tourism Contribute to Sustainable Mobility. *Sustainability* 2019, 11, 2633.

Stoffelen, A. (2018). Tourism trails as tools for cross-border integration: A best practice case study of the Vennbahn cycling route. *Annals of Tourism Research*, 73, 91–102. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.09.008>

Topler, J. P. (2019). Research note communication skills in the tourism

U. Pröbstl-Haider, D. Lund-Durlacher, H. Antonschmidt, C. Hödl. Mountain bike tourism in Austria and the Alpine region – towards a sustainable model for multi-stakeholder product development *Journal of Sustainable Tourism*, 26 (4) (2017), pp. 567-582, [10.1080/09669582.2017.1361428](https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1361428)

Vedel, S. E., Jacobsen, J. B., & Skov-Petersen, H. (2017). Bicyclist's preferences for route characteristics and crowding in Copenhagen. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 100, 53–64.

Verbeek, D.H.P., Bargeman, A. and Mommaas, J.T. (2011), "A sustainable tourism mobility passage", *Tourism Review*, Vol. 66 No. 4, pp. 45-53

We are cycling UK. (2016). Briefing 1F. 1 Briefing 1F, 1–19. www.cyclinguk.org/campaigns

Интернет извори:

<https://aoebiketrail.com/sr/home-srb/>